Klas efterträder Knut

KlasKristiansson Fardhem, heter Gotlands varpaförbunds nye ordförande. Klas valdes i går kväll enhälligt vid förbundets årsmöte, att efterträda Knut Mattsson. Hela 65 varpaentusiaster hade mött upp. Mycket bra!

Detta poängterades också av Gotlands Idrottsförbunds representant Göran Engström.

☐ *SÅ HÄR SER DE UT. De nya ledamöterna och den avgående ordföranden. Det är fr.v. Erland Wallin, nye ordföranden Klas Kristiansson, nye sekreteraren Karin Johansson och avgående ordföranden Knut Mattsson. Den tredje ledamoten Anders Mattsson finns ej med på bilden av den enkla anledningen att han höll i kameran.*

Mötet inleddes med en parentation över under året avlidna varpakastare och därefter utdelades en rad utmärkelser.

Avgående ordföranden Knut Mattsson fick förbundets guldmedalj och Nisse Engström och Bertil Johansson IF Varpa tilldelades silvermedaljen. Gösta Ruthström Fole, Martin Björklund, Fole, Åke Torsson IF Varpa, och Ingemar Holmberg Hoburg erhöll förtjänstmedaljen i brons. Vidare mottog Näs, Tore Söderlund, Tommy Söderlund och Seved Lingvall konstnären Kurt Ullbergers vandringspris för årets bästa stenvarpalag. Nämnde Ullberger har också skänkt tavlor till ett framstående ungdomslag vilket erövrades av Roma, Henrik Lawergren, Erik Löfgren och Arne Eriksson. Roma fick också förbundets ungdoms stipendium på 500 kronor.

Beröm

GI:s Göran Engström öste mycket beröm över avgående ordföranden Knut Mattsson.

— Jag har inte sett maken till förmåga att kunna leda ett årsmöte, likt Knut. Knut har verkligen kontakt med deltagarna under förhandlingarna och det är väsentligt, uttryckte sig Göran.

— Ni skall inte tro att jag slutar kasta varpa för att jag avgår, men det var nog lika bra att efter 14 år lämna skutan, innan man blir avsatt, skojade Knut. Han invaldes också som hedersledamot i förbundet.

Förre vice ordföranden Klas Kristiansson nyvaldes och Klas har varit med länge och är ett mycket starkt kort. Arne Johansson avgick som sekreterare och Hubert Wallin som ledamot.

Stora framgångar

Mötet blickade tillbaka på ett år med stora framgångar både tävlingsmässigt och som arrangörer av årets SM i Visby. I skolvarpan vann man rubbet, likaså vid JSM. En titel släpptes till fastlandet vid Stora SM. Visst talar det sitt tydliga språk.

Mötesdeltagarna tycktes nöjda med det mesta och därför hade heller ingen motion inkommit. Man diskuterade det kommande årets tävlingsverksamhet och konstaterade att det blir samma tävlingar som i år. Säsongen tar sin början den 13 maj.

Martin Hansson, Bara, undrade om det inte fanns intresse för en tävling med tvåmannalag och man enades om att tänka över den saken och i så fall sanktionera en tävlingsdag till detta. Under rubriken styrelsen föreslår enades mötet om att bilda en ungdomskommitté vilken kom att bestå av Anders Mattsson, Gunnar Klasson, Erling Norrby och Karin Johansson. Som damansvarig valdes Karin Johansson.

Nils Engström uttryckte sitt missnöje med att fritidsnämnden vill ha ut fotbollsplaner till Rävhagens varpaplan och att det endast då skall uppföras en service-byggnad.

Till sist kan det nämnas att det var ett årsmöte med mycket positiv anda och varpasporten seglar verkligen i medvind.

Varpastyret

☐ Så här ser styrelsen ut efter gårdagens årsmöte, då tre tidigare ledamöter avgick. Märk här att avgående Hubert Wallin Fårösund ersatts av sin bror Erland.
☐ Ordförande: Klas Kristiansson Fardhem.
☐ Vice ordförande: Anders Mattsson Visby.
☐ Sekreterare: Karin Johansson Dalhem.
☐ Kassör: Ulla Gahnström Väskinde.
☐ Övriga ledamöter: Curt Johansson Mästerby och Åke Eriksson Visby.

Funderingar och diskussion kring varpan

Publikovänligt och segt — och fusk i stenvarpan

Anders Mattsson

De av förbundet sanktionerade tävlingarna är över för denna säsong. Med de klubbtävlingar som nu följer handlar det om en drygt fyra månader lång varpasäsong förutom träningstid. Bara här på ön har 25-talet tävlingar avgjorts. Därtill kommer svenska mästerskap, allsvenska centimeterserien, deltagande i andra fastlands-, ungdoms- och klubbtävlingar.

— Har det varit en bra säsong?

— Ja, inte skiljer den sig speciellt från tidigare utan snarare ger den anledning till funderingar och diskussion.

13 stentävlingar ryms inom dessa där det i flera fall tävlas med både metall och sten på samma plats och med samma arrangör. Hur utgången av dessa tävlingar blivit har under säsongen redogjorts utförligt för i den gotländska pressen som ännu ett år ägnat varpasporten stort utrymme.

□ *Här höjer Kåge Hansson, Bara, armen på broder Martin efter att denne vunnit den individuella kulan vid DM-et för några år sedan. Dessa båda herrar har kämpat länge och så sent som i år blev Martin svensk mästare i lag vid Västerås-SM. De kämpar tappert vidare, inte minst på det internationella planet.*
(Foto: ANDERS MATTSSON)

Toppenjämnt

Vad det gäller metallvarpan som ju ändå får anses som elitgrenen med svenska mästerskap som höjdpunkt så kan det konstateras att den påfallande jämnheten lagen emellan står sig. Inte minst helgens mästarmöte där lidingölaget Trimer segrade som sjunde lag av lika många möjliga ger besked om detta faktum. Av detta kan slutsatsen dras att det visst går att rubba nykorade svenska mästare med flera. Träningsflit, med hög ambition, ökat självförtroende och över huvud taget seriös satsning är nyckeln till framgång. Därmed skall det inte bortses från att vissa lag i vissa tävlingar har mer tur i lottningen än andra. Men i långa loppet så är det ändå kvalitén som ger utslag.

När i sikte

Det är säkert många för att inte säga hela varpasverige som redan nu har varpa-SM i När i sikte. Siktar man högt då gör man rätt i att redan nu planera med träningsdoser som framför allt innehåller mental träning med rätt ambition. Här göre sig knappast några tillfällighetskastare besvär. Detta förutsatt om man siktar mot en topplacering. Vill du endast vara med för umgängets skull så kan du nog ligga lågt ett bra tag till. Oavsett vilken målsättning man har som kastare torde alla vara lika välkomna till Alf Thorén och hans gäng i När i medium av juli nästa år.

Publikovänligt och segt

I motsats till de snabba matcherna i helgens mästarmöte har varpan som tradition tyvärr att de verkliga dramatiska finalerna ofta kastas med de absolut närmast sörjande som åskådare. Här har väl metallvarpan kommit längst på väg då knkulaskastning allt mer införts. Ett system som ger utrymme för överraskningar som nog är av godo för varpasportens fortsatta utveckling. Undertecknad är fortfarande intresserad av att se hur en tävling skulle gå i hamn både för kastare och arrangör där trekulorskastning gäller och där lagen börjar på 4—4 och först till 12. Detta försök gäller i högsta grad stenvarpan som kastar sina finaler när folk ute i stugorna börjat förbereda sin sänggång och där både kastare och arrangör oftast har arbetsdag dagen efter.

Alternativet är en annan indelning av lagen där en elitgrupp i varje tävling bestäms i storlek i förhållande till antalet anmälda lag. Förslagsvis fyra lag i två grupper som möts i en kula och en final mellan gruppsegrarna i bäst av tre kulor. Enligt denna norm kastar ofta damer och oldboys/veteraner som är färre till antalet men kanske var det något för Svenska Varpaförbundets tävlingskommitté att fundera på.

Annorlunda tävlingar

Det har gått lite av slentrian i tävlingarna som avgörs på samma sätt år efter år. Är det inte dags att tänka om? Se på intresset för mästarmötet med Anga som arrangör. Med anledning av denna tävling var det flera kastare som spontant önskade mera utav denna vara. Det vill säga lite annorlunda grepp. Och dessa grepp skall ske nu och inte om fem år. Då har vi kanske redan tappat fotfästet. Se på golfen som expanderar nästan för fort. Här tävlar man med handikapp liksom man gör vid flera klubbtävlingar i varpa. Ett tips till arrangörer att söka sanktion för en sådan tävling till nästa säsong. Jag lovar att det av kastarna mottas med glädje och nyfikenhet. Den kulturella och fina biten med varpan lär inte försvinna för det.

— Tänk vad kul med en tävling där lagen lottades ihopo över klubbgränserna, sa Bandas Torsten Olofsson efter mästarmötet i Kräklingbo. Vad säger Svenska Varpaförbundet?

Flera utvecklande förändringar har redan skett de senaste åren. Där kan nämnas införande av enkulaskastning vid tävlingar utom DM och SM, varsitt stick vid lika läge samt seedning och steglottning vid större mästerskap. Detta gäller metallvarpan. Inom stenvarpan har man vid några tävlingar praktiserat att eventuell avgörande tredje kula börjar vid ställningen 6—6. Sedan har man kört fast.

Endast naturliga tag

Stenvarpans utveckling är annars den som bekymrar mig mest. Långa tävlingsdagar, lång väntan emellan matcherna och sist men inte minst fusket med de tillverkade under- och tumtagen. Det är ett brännbart och känsligt kapitel men det är lika bra att ta bladet från mun och konstatera att rådande förhållanden är av ondo.

Alla pratar men ytterst få säger ifrån. Tävlande bör känna till gällande regler. Om inte annat så är det respektive förenings sak att se till detta. Det gröna regelhäftet för stenvarpa som just nu ligger på min skrivmaskins vänstra sida säger bland annat:

''Pekfingertaget är det enda taget som får tillverkas på stenvarpor.

Tillverkningen sker med hammare. Mejsel får användas som hjälpmedel. Andra hjälpmedel förutom hammare och mejsel är inte tillåtna vid tillverkning av stenvarpor.

Sönderslagen varpa får lagas.

Lagningen får icke ske under pågående kastomgång (match). Varpan får inte göras fördelaktigare än ursprunget vid lagningen. Den får icke hopfogas snett, så att extra tag härigenom uppstår. Varpan får således ej heller byggas upp av något bindemedel.

Stenvarpans modellutformning är fri.

Den behöver inte vara slät undertill.''

Ovan citerade regel utgör punkt 2 av de sammanlagt tio punkterna i det regelhäfte som satts ihop av Bengt Johansson, Gustav Nyberg och Anders Mattsson och godkänts av Svenska Varpaförbundet med datum 1986.05.07.

Fel formulerat eller inte? Det är i alla fall de regler som gäller och som idag inte följs av kastarna. I övrigt och i allmänhet råder mycket god samvaro stenvarpakastarna emellan varför förbundet bör gå i spetsen för att eliminera de felaktigheter och fusk som nu föreligger. Det är nödvändigt så att inte seriösa kastare tröttnar. Man kan också uttrycka det mildare och påstå att ansvariga släppt regeltolkningen för långt och att en bättre uppkollning bör ske.

Nu på onsdag håller Gotlands Varpaförbund sitt höstmöte och då bör en av punkterna vara stenvarpans framtid.

Habling ruskade om varpa-ledare med radikala förslag

Hablingbosorken Mats Johansson gästade Gotlands Varpaförbunds höstmöte igår och kom med en hel rad radikala förslag för att sporten skulle utveckla sig. Hur många av förslagen som ledamöterna tog till sig återstår att se.

Av SVEN GUSTAVSSON
TOMMY SÖDERLUND (foto)

▪ — Bara eliten ska vara med på SM.

▪ — Komprimera tävlingstiden i ett SM så det blir publikvänligare och anpassat till TV.

▪ — Skänk första varpan till nybörjare.

▪ — Ordna varpaboxar med stenar, pinnar och en instruktionsvideo som kan säljas som souvenir.

▪ — Låt fastlänningarna bli bättre än gotlänningarna - det utvecklar sporten.

Något hårdhänt kan tyckas, försökte hablingbosorken Mats Johansson ruska liv i varpasporten på Gotlands Varpaförbunds höstmöte på Högbrogården i Roma i går kväll.

Mats som fanns med och jobbade fram Vibsy AIK:s dambasketlag i början på 80-talet och som numera arbetar på reklambyrå i Stockholm, har skrivit böcker i ämnet idrott och sponsring. Igår försökte han dela med sig av kunskaperna till gotländska varpaledare.

— Vi kunde inget om sponsring från början. Vi började med att lära oss av VIF Gutes handboll och Romas ishockey. Det får ni göra också om ni verkligen vill utveckla er idrott, för då behöver ni sponsorer.

VALET ÄR ERT!

— Men valet är ert. Ni väljer om ni ska vara kvar på samma trygga plats där ni är nu eller om ni vill gå framåt.

Sedan presenterade Mats en hel rad förslag, som de församlade ledarna mest log gott åt. En del tog också till orda.

— Ser man inte bort från det sportsliga om man bara tänker på att sälja idrotten hela tiden, frågade sig svenska mästarinnan i lag vid årets SM, Ulla Gahnström från Väskinde.

En av kärnpunkterna i Mats Johanssons föredrag var att varpan var tvungen att skilja på bredd och elit om sporten skulle utvecklas.

En viss satsning på eliten och en annan på bredden.

BARA ELIT I SM

Bland annat tyckte han att bara eliten skulle kasta på ett SM.

— Nja, det där med att skilja på bredd och elit tror jag inte så mycket på. Det går att kombinera. Det gör vi nu och det tror jag vi kan i fortsättningen också, tyckte Bernt Augustsson från Garda om det där med att skilja på bredden och eliten.

Något som dock många höll med om var tiden för tävlingarna. De flesta är ju inne på att den måste kortas ner för att bli intressant både för kastare och åskådare i framtiden.

Korta tävlingar är viktiga även om det inte handlar om direktsända SM-finaler i elljus till 600 000 TV 4-abonnenter, som det handlade om i Mats Johanssons vision.

Att klubben skänker den första varpan till ungdomarna som börjar kasta, var en idé som många kunde ställa upp på. Också vägarna att rekrytera ungdomar måste bli bättre.

"INGEN FRÅGADE MIG"

— Jag växte upp i Hablingbo, där mycket handlade om varpa. Men ingen frågade mig om jag ville börja. Så det blev fotboll och andra idrotter istället, exemplifierade Mats från sin egen uppväxt.

Varför inte sälja varpaboxar på bensinstationerna till turister eller hobbykastare. En box med ett par varpor och stickor, samt en video där det visas hur man gör.

— Borde vara en perfekt souvenir tycker jag. Varför håller alla på att spela boccia, när man kan kasta varpa. Varför inte plastvarpor som man fyller med vatten, fortsatte Mats fråga sig och en hel del av varpaledarna såg lika frågade ut i ansiktet som föredragshållaren när det gällde varför ingen kommit på det här sättet att sälja varpasporten.

Vidare menade Mats att gotlänningarna inte skulle vara rädda för att övriga Sverige blir bra i varpa.

Det sprider och utvecklar sporten och är på så sätt bra för alla som håller på med den.

Som en början till en grund för varpasportens utveckling, delade till slut Mats ut en tipsrad till ledamöterna. Slår den in och ger pengar, så går de till varpasportens utveckling.

Har forskat i varpans historia – Spelet kom hit omkring år noll

Nu blir varpakastning vetenskap!
Det är doktor Olle Henschen-Nyman från Visby som studerat varpatraditionens historia. Den 30 juni lägger han fram sina resultat vid Seminariet för Arkeologi vid RAGU.

□ Här sitter Olle Henchen-Nyman med en av sina stenvarpor i handen.

— Som barn kastade jag varpa på norr i Visby, berättar Olle Henschen-Nyman. När jag sedan skrev min doktorsavhandling i medicin 1949, råkade jag läsa en tidningsartikel, där bildillustrationerna visade hus Kafir-folket i Afghanistan sysslade med ett stenspel. Jag såg med en gång att det var varpakastning och beslöt mig för att någon gång forska vidare i varpans historia.

— 1976 började jag läsa arkeologi i Visby och då tog jag upp varpaidén på nytt. Jag startade med att läsa igenom tio årgångar av Hemmets Journal för att hitta artikeln jag mindes från 1940-talet.

— 2.500 tidningssidor måste jag gå igenom innan jag fann uppgifterna som berättade om den svensk-danska expeditionen i Afghanistan, med bildbevisen som klargjrde att varpakastning förekom på fler ställen än på Gotland.

Varpans bakgrund, som den framgår av Olle Henschen-Nymans uppsats, visar att traditionen kommit som en nyhet till Gotland under järnåldern.

— Varpaspelets ursprung går inte att fastställa, säger dr Henschen-Nyman, men klart är att varpan kommit till Gotland under förromersk järnålder, d.v.s. omkring år 0.

Förmodligen har varpspelet spritts till Gotland via kelter eller genom andra kontakter som gotlänningarna haft med Sydösteuropa. Perioden kring Kristi födelse kännetecknas av ett kulturellt uppsving med många utlandsförbindelser för Gotlands del.

De äldsta gotländska varporna finner man som gravgåvor på det förromerska gravfältet vid Bläsnungs i Väskinde. Dessa fynd visar att varpor förekom på Gotland redan innan det romerska inflytandet började märkas här.

Tydligt är att det nya gravskicket med varpor som gravgåvor inte slog igenom. Det var knutet till mansgravar i Bläsnungs, som en lokal tradition, vilken endast levde kvar under några mansåldrar. Som lösfynd har emellertid varpor hittats under andra perioder av järnåldern, både vid gravar och husgrunder.

Från historisk tid är varpalekar också kända från Färöarna, Norge och Finland. Under 1900-talet har varpaspel också iakttagits av John Nihlén vid Innsbruck i Österrike. Att tyrolarna influerats av gotlänningar är dock inte troligt. Snarare är det där frågan om en gammal självständig tradition.

På samma sätt förhåller det sig med spelet "Alut" i Afghanistan. Där förekommer det hos en indoeuropeisk minoritet som lever i otillgängliga bergstrakter.

Ingen förändring har skett av varpans utseende under de första 1900 åren. Först i början av vårt sekel började man förse varporna med urtag för fingrarna. Efter hand har man ersatt de sköra stenarna med metall, och 1935 beslöt Föreningen Gotländsk Idrott att metallvarpor fick användas vid tävlingar.

Nu har varpaspel blivit våldsamt populärt. Och det är metallvarpor som används i de många varpaklubbar som vuxit upp i hela Sverige. Stenvarpor används däremot bara på Gotland.

Den inbitne varpaspelaren och forskaren Olle Henschen-Nyman känner sig som Visbygrabb, men är inte infödd gotlänning.

— Jag kom som 2-åring till Visby från Umeå, berättar han. Här lärde jag mig varpkastning av bröderna Harry och George Netzel. De ingick i ett tremannlag som från 1926 och 11 år framåt vann Stångaspelen i kast med varpa.

— Nu tränar jag varpakastning vid stranden, berättar Olle Henschen-Nyman. Där hittar jag naturliga stenvarpor. Man väljer och väljer. Stenen skall vara lagom för handen och rotera väl. Oftast hittar jag stenar som passar direkt.

Den 30 juli får Olle Henschen-Nyman sina 3 betyg i arkeologi. Till hösten fortsätter han att studera konsthistoria och historia för att få en fil. kand-examen.

— Det har tagit lång tid innan jag blir färdig, säger dr Henschen-Nyman, men tålamod är en arkeologs främsta kännetecken!

GA-läsarna tycker... GA-läsarna

Om varpans historia: Började den år noll?

En stilla undran angående innehållet i artikeln Varpans historia 24 juni! Det berättas om doktor Olle Henschen'-Nymans forskning i varpans historia.

Redan rubriken: Spelet kom hit år noll, talar för att skribenten inte är gotlänning. (Artikeln är inte signerad).

En gotlänning säger alltid kasta varpa eller ''kast varpa''. Varpkastning är inget spel, man spelar inte spjut eller diskus, man kastar långt eller för att träffa något.

Vad jag undrar, och då gör jag mig till talesman för många, är — hur bevisar man att varpkastning startade år noll? Ja inte bevisar jag det med sten i gravar från Bläsungs Västkinde.

Första frågan är vad är en stenvarpa? ett av sten tillverkat föremål naturligtvis ''att doktor Olle tränar varpkastning på stranden där han hittar naturliga ''varpastenar''. Stenen skall vara lagom för handen och rotera väl ''! Slut citat. Vad är detta för tjafs?

Stenens storlek avgörs av min egen styrka och hur långt jag skall kasta. Rotationen beror på kastarna, inte på stenen. Fråga två, när blir en natursten varpa? Är varpaliknande naturstenar som hittas i gravarna varpor eller vad menas? Med min mångåriga erfarenhet av arkeologiska utgrävningar vet jag att det är grävningsledaren som avgör vad som är ''fynd'', vad som skall tillvaratas. Är grävningsledaren fastlänning, kanske hon eller han har ringa kännedom om en så lokal sport som varpa. Kanske därför har varpstenar inte blivit registrerade. Om doktorn OHN läst sin arkeologiska läxa rätt så vet han att det hålls benhårt på att fynd av **sten** skall vara klart bearbetade, annars är det naturstenar och tillvaratas inte, dom må vara hur yx- eller dolkliknande som helst.

Tillknackade flata stenar, lagom varpastorlek, har jag funnit vid utgrävningar av bronsåldersröse men därför kan jag inte bevisa att det kastades varpa under bronsåldern. Jag vet inte om jag får några 3 betyg om, jag påstår att det var **varpar!**

Den som har sett en van varpkastare träffa pinnen på 20 meter förstår vilket det är, längre avstånd mindre sten naturligtvis. Eller också kunde jag skriva om varpan under förhistorisk tid, och påstå att alla gravar som är byggda av stenar av lämplig storlek att kasta är vapengravar, då har vi ju fått lösningen på problemet med alla skärvstenar.

Varför inte när det skrivs så mycket strunt av dem jag kallar ''söndagsarkeologer''? Det räcker att läsa Gotlands turisten 1980. Nog sagt!

— Vardagsarkeolog